

ОИЛА ВА МАКТАБ ҲАМКОРЛИГИ АСОСИДА ЎСМИР ЁШИДАГИ ЎҚУВЧИЛАРНИНГ КОММУНИКАТИВ КОМПЕТЕНТЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ПЕДАГОГИК ШАРТ-ШАРОИТЛАРИ

Эватов Саминжон Собирович

ФарДУ Педагогика кафедраси ўқитувчиси

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6674021>

Аннотация. Мақолада оила ва мактаб ҳамкорлиги асосида ўсмир ёшидаги ўқувчиларнинг коммуникатив компетентлигини ривожлантиришига таъсир кўрсатувчи ижтимоий-сиёсий, миллий-маънавий, психологик-педагогик омилларнинг ўзаро алоқадорлигини аниқлаш, оила ва мактаб ҳамкорлиги асосида ўсмир ёшидаги ўқувчиларнинг коммуникатив компетентлигини ривожлантиришнинг назарий асослари очиқ берилган.

Калим сўзлар: оила, мактаб, таълим, ҳамкорлик, ўсмир, ўқувчи, коммуникативлик, компетентлик, методика, модель.

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ РАЗВИТИЯ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ УЧАЩИХСЯ-ПОДРОСТКОВ НА ОСНОВЕ СОТРУДНИЧЕСТВА СЕМЬИ И ШКОЛЫ

Аннотация. В данной в данной статье анализируются теоретические основы развития коммуникативной компетентности учащихся подросткового возраста на основе сотрудничества семьи и школы, определяются взаимосвязи социально-политических, национально-духовных, психолого-педагогических факторов, влияющих на развитие коммуникативной компетентности учащихся подросткового возраста на основе семейного сотрудничества. и школьное сотрудничество.

Ключевые слова: семья, школа, образование, сотрудничество, подросток, студент, коммуникация, компетентность, методология, модель.

PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE DEVELOPMENT OF COMMUNICATIVE COMPETENCE OF ADOLESCENT STUDENTS ON THE BASIS OF FAMILY AND SCHOOL COOPERATION

Abstract. This article analyzes the theoretical basis of the development of communicative competence of adolescent-age students on the basis of family and school cooperation, determining the interrelationships of socio-political, national-spiritual, psychological-pedagogical factors affecting the development of communicative competence of adolescent-age students on the basis of family and school cooperation.

Keywords: family, school, education, cooperation, teenager, student, communication, competence, methodology, model.

КИРИШ

Ўсмир ёшдаги ўқувчиларда коммуникатив компетентлиги - ўқув жараёни, ижтимоий ҳаракатлар, жамоат бирлашмалари ва бошқа институтларга фаол иштирок этиши билан ҳам аҳамиятлидир. Бу ҳолатда қизиқиш – билиш мақсадни белгилаш ва атрофдаги воқеликни ўзгартиришнинг ҳаракат омилига айланади. Бунда муносабат, ҳуқуқ-атвор, одатлар, ҳаракатлар, фаолият мотивлари бўлган эҳтиёжлар, қизиқишлар, нуқтаи назарлар, идеаллар тизими диққат марказида бўлиши лозим. Шу боис, коммуникатив

кўмпетентликнинг асосий шакли бурч ва вазифаларни масъулият билан ижро этишдан иборат бўлиб, у қулай шароитларда тайинланиши мумкин. Ижтимоий фаол шахс сифатларининг таркиб топишида фаолият, жумладан, меҳнат, таълим, ўйин фаолияти етакчи рол ўйнайди[1]. Ўсмир ёшдаги ўқувчиларнинг коммуникатив компетентлиги инсон омилини амалга оширишнинг негизи сифатида қўлланилади ва уларга оилавий, мактаб, мактабдан ташқари, жамоатчилик каби ижтимоий-фаолиятли муносабатлар тизимида ҳаракат қилиш учун шароитлар яратилади. Ўсмир ёшлар жамоатчилик ҳаётининг фаол иштирокчилари бўлиб борадилар, янги билимлар, меҳнат кўникмалари, ҳақиқий ижтимоий тажриба эгаси бўладилар. Зеро, таълим-тарбия тизимининг сифати бугунги ва эртанги ҳаётимиз даражасини белгилаши керак[2]. Мавжуд таълим шакллари ва анъанавий таълим технологиялари, асосан, ўқитувчи мулоқотчанлигига таянади. Шу боис, таълим жараёнида ўқувчиларнинг мулоқотчанлигини ошириш, пассив мулоқотчанлик шаклидан олиб чиқиш уларда ижтимоий ташаббускорликни ҳам шакллантиради.

ТАДҚИҚОТ МАТЕРИАЛЛАРИ ВА МЕТОДОЛОГИЯСИ

Оила ва мактаб ҳамкорлиги асосида ўсмир ёшдаги ўқувчиларнинг коммуникатив компетентлигини ривожлантиришга доир мазкур тадқиқот ишининг ўрганилганилик даражасини уч қисмга – Ғарб мамлакатларида, МДХ мамлакатларида ва Ўзбекистонда ўрганилиши каби уч қисмга бўлиш мақсадга мувофиқ бўлди.

Ғарб мамлакатларида ўқувчи-ёшларнинг коммуникатив компетентлигини ривожлантиришга доир тадқиқотлар М.Бубер, Л.Ботчева, Ф.Деламаре, А.Дистервег, Дж.Дюуи, А.Маслоу, Ж.Пиарже, Ж.Бивин, Ж.А.Грэхем, Ж.Равен, Д.Шонларнинг илмий изла-нишларида ўқувчиларда коммуникатив компетентлиликни шакллантиришнинг ижтимоий-маданий, педагогик-психологик ва лингвистик жиҳатлари очиқ берилган. Шунингдек, мазкур олимларнинг тадқиқот ишларида ёшларда мулоқот маданиятини шакллантириш ва уларнинг ижтимоий муносабатларга фаол киришишига таъсир кўрсатувчи омиллар таҳлил қилинади.

МДХ мамлакатларида ўсмир ёшдаги ўқувчиларнинг турли малака ва кўникмаларини шакллантиришнинг педагогик йўллари ва механизмларини Л.С.Выготский, П.Я.Гальперин, В.В.Давидов, Н.В.Кузьмина, Е.Н.Линов, И.Я.Лернер, А.К.Маркова, Н.Д.Никандров, С.Л.Рубинштейн, Ю.Н.Емельянов, В.А.Кан-Калик, С.Л.Братченко, А.Н.Ивашов, В.Гришина, У.Томас, А.А.Бодалёв, А.И.Донцов, Ю.М.Жуковлар томонидан ўрганилган.

Ўзбекистонда ўсмир ёшдаги ўқувчиларда коммуникатив компетентликни ривожлантириш масалалари Б.С.Абдуллаева, А.А.Абдукодиров, Г.Абдураимова, Ш.Абдураимов, Б.Р.Адизов, Н.Н.Азизходжаева, С.Базарова, У.Ш.Бегимқулов, Р.Ҳ.Джураев, Р.Г.Исянов, Ш.Қ.Мардонов, А.Махмудов, Д.Маматов, Н.А.Муслимов, О.Мусурмонова, У.Н.Нишоналиев, С.Нишонова, Н.Ортиқов, М.Очилов, Б.Х.Раҳимов, Ў.Қ.Толипов, О.Тўрақулов, У.Тўрақулов, Д.Шарипова, Ш.С.Шарипов, А.А.Халиков, Н.Ғ.Эгамбердиева каби олимларнинг илмий изланишларида ўқувчиларнинг компетентлилик фаолиятларини мактаб давридан бошлаб шакллантириш, уларни асосий компетенциялар асосида ўқитиш ҳақида фикрлар айтиб ўтилган. Мазкур тадқиқотлар орқали ўқувчиларнинг коммуникатив компетентлигини ўстириш ва улардаги

камчиликларни бартараф этиш мақсадида турли педагогик-психологик тавсиялар ишлаб чиқилган.

ТАДҚИҚОТ НАТИЖАЛАРИ

Ўсмир ёшдаги ўқувчиларнинг коммуникатив компетентлигини ривожланмаслигига таъсир кўрсатувчи омиллар қуйидагилар ҳисобланади:

1. Оилавий муҳитнинг носоғломлиги. Ўқувчиларнинг коммуникатив компетентлигини ривожланишида оилавий муҳитнинг соғломлиги биринчи омил ҳисобланади. Бизга маълумки, оиладаги муҳит: ота-она ва уларнинг ўсмир билан муносабати, оилавий хотиржамлик, катталарнинг ўзаро бир-бирларига бўлган ишончи ва ҳурмати коммуникатив компетентликни ривожланишида муҳим аҳамиятга эга. Аксинча, оиладаги келишмовчилик, низолар, ота-она ва катталарнинг номақбул ҳатти-ҳаракати ўсмирлар ҳулқига салбий таъсир этмай қолмайди. Доимий жанжал ва можароли оилаларда тарбияланаётган ўсмир ёшдаги болаларда қишлоқлик қузатилади. Бу эса ўсмирларда лоқайдлик, нописандлик, мустақил фикрнинг йўқлигини шакллантирса, баъзиларида тортинчоқлик, мослаша олмаслик, мулоқотчанликнинг пасайиши зўрайиб боради. Негаки, носоғлом оилада асосий эътибор ота-оналарнинг ўзаро зиддиятларига қаратилган бўлади. Ўсмирлар тарбияси эса, уларнинг эътиборидан четда қолиб кетаверади. Шундай оилалар борки, баъзан ота-оналар бор аламларини фарзандларидан оладилар. Яъни болага жahl қилиш, таҳдид ва жисмоний жазолаш бўлиши мумкин. Бир сўз билан айтганда бола ота-онанинг жанжали қурбонига айланади. Ўз навбатида, бу каби ҳатти-ҳаракатлар ўсмирликда агрессив ҳулқнинг шаклланишига замин ҳозирлайди.

2. Ота-оналарда ўсмирлар психологияси, физиологияси ва педагогикасига доир билимларнинг етишмаслиги. Афсуски, кузатишларимизга кўра айрим ота-оналар ўсмирлар физиологияси, психологияси ва тарбиясига оид билимлар етишмайди. Шу боис улар фарзандлари ҳулқида бўлаётган салбий ўзгаришлар сабабини англай олишмайди. Масалан, ўсмирлардаги инжиқлик ёки қайсарлик унинг баъзи бир касалликга чалинганлиги ёки жисмоний ривожланишидаги муаммо туфайли бўлаётган бўлиши мумкин. Шу билан бирга ота-оналарнинг ўсмир ёшдаги фарзандлари билан кам мулоқот қилиши, уларнинг муаммоларини сўраши ва яқин муносабат ўрнатмаслиги ҳам уларда коммуникативлик компетентлигини, мулоқотчанлик қобилиятларини, фаол муносабатларга киришувчанлик лаёқатини ривожланишига тўсқинлик қилади.

3. Ўсмирларнинг кун тартибини тўғри ташкил этилмаганлиги. Ўсмирларнинг кун тартибини тўғри ташкил этилмаганлиги уларнинг ҳулқида ва коммуникативлик лаёқатида салбий ўзгаришларни келиб чиқишига сабаб бўлади. Чунки, ўсмирнинг кун тартибида албатта дам олиш, овқатланиш, ўз-ўзига хизмат қилиш, машғулотларга қатнашиш, спорт билан шуғулланиш, таълим олиш каби юмушлар бўлади. Бу фаолият тураларини тўғри ташкил этилмаслиги ёки умуман амалга оширилмаслиги ўсмирларда ёпиқ характерни юзага келтиради. Ўсмирлар соатлаб, кунлаб телевизор ёки телефон ўйнаб ўтириши уларнинг ҳаётида коммуникативликни ривожланишига тўсиқ бўлади. Шунинг учун биз педагоглар ўсмирларни қанчалик кун тартибига риоя қилишга ўргатишни эрта бошласак шунчалик олдимизга қўйган мақсадимизга тез ва осон эришамиз.

4. Ўсмирларда ҳар қандай жамоага нисбатан адаптив жараённинг қийин кечиши. Ўсмирлар бир неча маротаба адаптив жараённи бошдан кечиради. Мана шу

кўникиш жараёнида уларда турли муаммолар содир бўлади. Яъни болада лоқайдлик, бефақрлик, киришимли бўла олмаслик, одамовилик каби ҳолатлар кузатилади. Афсуски, бу салбий иллатлар кейинчалик ўсмирнинг характериға сингиб бориши ва унинг ҳар қандай жамоаға нисбатан мослашувчанлигини қийинлаштириши мумкин. Бундай ўсмирларнинг дўстлари жуда кам, ҳатто бўлмаслиги ҳам мумкин. Улар характерида доимий нимадандир норозилик, ўз-ўзидан қоникмаслик, бўйсунмаслик, иккиланиш каби салбий иллатлар намоён бўлади. Айниқса, бундай ўсмирларда адаптация жараёни узок муддатға чузилишини кўриш мумкин. Зеро, «бугунги кунда дунёнинг жуда кўп минтақаларида инсоний кадриятлар емирилмоқда. Айниқса, пандемия шароитида айрим ўлкаларда бетоқатлик, тажовузкорлик кайфиятлари кучайиб бормоқда. Мана шундай кескин вазиятда, улуғ мутафаккирлар айтганидек, дунёни эзгулик, меҳр-шафқат, инсонийлик кутқаради»[3]. Мана шунда муносабатни ёшларда шакллантириш ижтимоий бапқарорлик асоси бўлиб хизмат қилади.

5. Ўсмирлар тарбиясига нотўғри ёндошиш. Кузатишларға кўра кўпчилик оилаларда ўсмирлар тарбиясига нотўғри ёндошадилар. Яъни бунда ота-оналар томонидан кўп холларда ўсмирлар тарбиясига мутлақ мос келмайдиган қаттиққўлликдан фойдаланилади. Натижада ўсмир руҳиятида жиддий муаммолар кузатилади. Яъни кучли кўрқув ёки агрессия натижасида эмоционал ҳолатнинг бузилиши: ҳаяжонланиш, депрессия, хотиранинг пасайиши, нутқий муаммолар ва шунга ўхшаш қатор салбий ҳолатларға олиб келади. Албатта, руҳий ҳолатнинг бузилиши ўз навбатида ўсмирнинг жисмоний ривожланишиға ҳам таъсир кўрсатади. Ўсмирлардаги кўрқув уларнинг ўзига бўлган ишончнинг пасайиши, мустақил фикрлашдан чекланиш, ҳар қандай жамоаға нисбатан мослашувчанликнинг қийин кечишиға олиб келса, агрессия эса уларда тажовузкорлик, жанжалкашлик, уришқоқлик каби иллатларни намоён бўлишиға олиб келади.

Бугунги кунда таълим ва тарбия жараёнларида *тўртта ўзаро алоқадорлик* жараёнлари ажратиб кўрсатилади:

–тарбияни таълимдан ажратиб бўлмади, у ўқув жараёниға киради ҳамда тарбияловчи таълим сифатида талқин қилинади. Тарбияловчи таълим – бу шундай таълим тури бўлиб, унда огоҳлантирувчи таълим жараёни ва таълим олувчиларнинг шахс сифатлари мажмуини шакллантириш орасида ўзаро узвий боғлиқликка эришилади;

–таълим жараёнида тарбия таълимдан ташқари муайян тизим ёки муассаса доирасида, унга параллел равишда (тўғараклар, жамоат иши, меҳнат тарбияси) амалға оширилади;

–тарбия таълим жараёнидан ташқари (бирок унинг умумий мақсад ва кадрияларига мос равишда) оилада, меҳнат жамоасида, гуруҳда, жамоатчилик томонидан амалға оширилади;

–тарбия бошқа муассасалар (таълимий эмас) жамоалар (клублар, дискотекалар, давралар ва ҳоказолар) томонидан амалға оширилади.

Таълим ва тарбия *бирлигининг* психологик мазмуни шундаки, унинг асосида шахс, сифат, дунёқараш, ўқувчиларнинг ахлоқий сифатлари, улардаги ақлий қобилиятлар, эстетик эҳтиёжлар ва дид, жисмоний сифатларнинг ривожланиши муҳим аҳамиятға эға ҳисобланади. Зеро, «биз мактаб муаммосиға биринчи даражали масала, деб қарашни

давом эттиришимиз лозим. Мактаб – фақатгина таълим берадиган маскан эмас, барчамиз учун юксак маънавият бешигига, фарзандларимизни болаликдан бошлаб касбга ўргатувчи даргоҳга айланиши зарур»[3]. Бу эса, таълимга алоҳида эътибор қаратишни талаб этади.

Оилада фарзанднинг иқтидори ва лаёқатини аниқлаш учун қатор психологик-педагогик талабларни бажариш лозим. Улар: «фарзанднинг ўзини тутиши ва фаолиятини комплекс баҳолаш, фарзанд қобилияти ва табиий лаёқатларини ташхислаш, иқтидорни белгилаш усулларини қўллаш, идентификациялаш, ўз иқтидорига фарзанднинг муносабати ўзгариши мумкинлиги, турлича бўлишини англаш, фарзандни давомий ва мақсадли кузатиш, боланинг қизиқиш ва лаёқатларига мос келадиган фаолиятини ташкил қилиш, уни таҳлил қилиш ва турли ўйин-машғулотларга жалб эта олиш, фарзанд иқтидори учун ривожлантирувчи педагогик муҳит яратиб бериш, фарзандни рағбатлантира олиш, иқтидорни белгилашда экспертлар ёрдамидан фойдаланиш»[4], фарзанднинг индивидуаллигини ҳисобга олиш, диагностика усулларини қўллаган ҳолда ташхис қилишнинг кўп босқичли ва такрорий усулларида фойдаланиш, иқтидор ташхисини реал фаолият доирасида амалга ошириш кабилардан иборат.

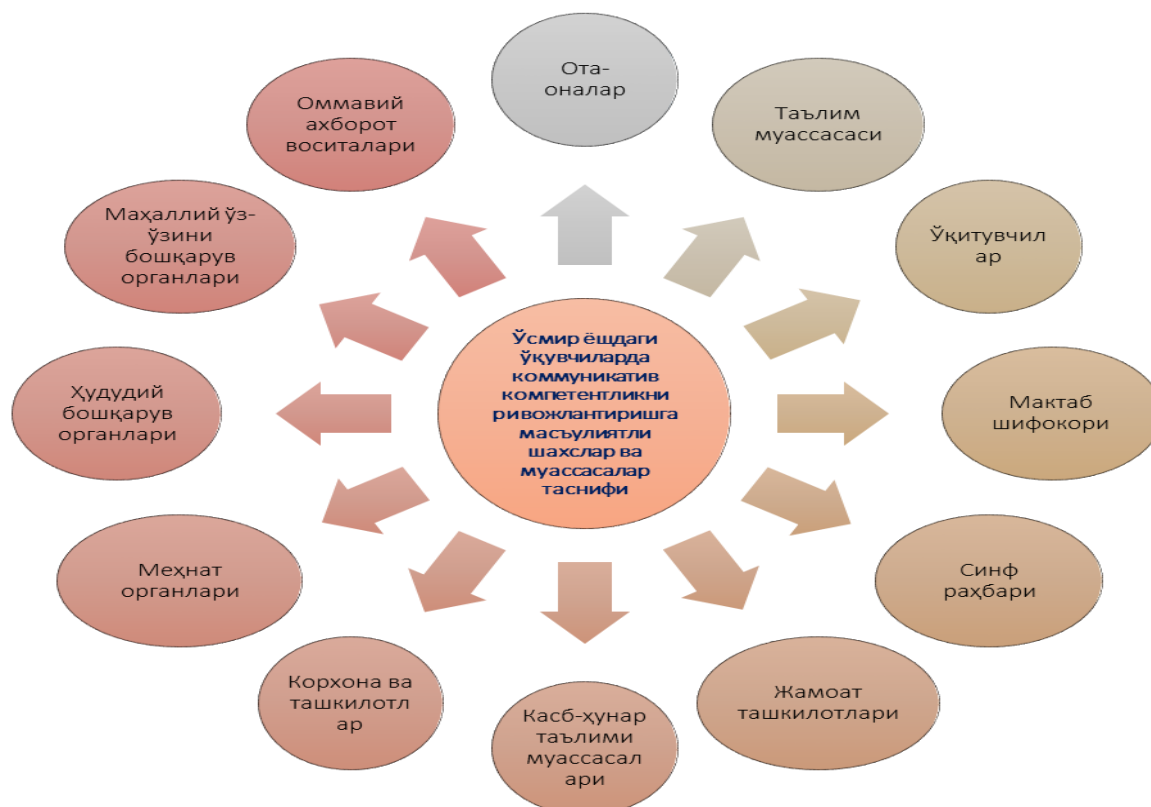
Ўсмир ёшдаги ўқувчиларнинг коммуникатив компетентлигини ривожлантириш оила ва мактаб тизими ўзига хос масъулият ва функционал вазибаларга эга. Шунини алоҳида қайд этиш жоизки, ўсмир ёшдаги ўқувчиларнинг коммуникатив компетентлигини ривожлантиришда оилавий муҳитнинг ўрни юқори ҳисобланади. Оилада шахснинг таснифий асослари шаклланади, унинг меҳнатга, ахлоққа, ғоявий ва маданий кадриятларга бўлган муносабатлари шаклланади. Бу эса ижтимоий ҳаётда коммуникативлик кўникмалари шаклланмаган шахс бўлиб етишишга сабаб бўлади, жамиятга умуман фойдаси тегмайдиган кишига айланади. Шу боис, ўсмир ёшдаги ўқувчиларнинг коммуникатив компетентлигини ривожлантиришда уларнинг психологик мотивациялаштириш муҳим аҳамиятга эга. Бунинг учун оила муҳитида ҳам узликсиз таълим давом эттириш билан бирга уларда психологик мотивацияни ошириш мулоқотчанлик кўникмаларини ривожлантиришдаги муҳим омил ҳисобланади. Шу боис, «сўнги йилларда мактаб таълимида истеъдодли ва салоҳиятли ёшларни танлаб олиш, уларни ўқитиш ва келгусида мамлакатимиз ривожига ўз ҳиссасини қўшадиган етук мутахассислар қилиб тайёрлаш учун ижод мактаблари»[5] ташкил этилмоқда.

МУҲОКАМА

Ўсмир ёшдаги ўқувчиларда коммуникатив компетентликни ривожлантириш учун оила билан ҳамкорликда олиб бориладиган ишларни қуйидагилардан иборат:

- оилада фарзандни коммуникатив компетентлигини ривожлантиришда ота-оналарнинг билим даражасини оширишга эришиш;
- ота-онанинг ўз фарзандларининг барча хатти-ҳаракатлари учун таълим муассасалари ва маҳалла олдидаги жавобгарлигини ошириш;
- оилада фарзанд шахсига эътибор ва ҳурмат билан ёндашиш, соғлом ижтимоий муҳитни яратиш, миллий руҳ ва турмуш тарзини ҳисобга олган ҳолда фарзандларда ота-онага муҳаббат туйғусини муттасил равишда шакллантириш;
- фарзандларга чуқур дунёвий билим бериш, уларнинг маърифатли ва мулоқотчан, эркин фикрловчи шахс бўлиб етишишларини таъминлаш;

- болаларнинг қизиқиши, иқтидори ва эҳтиёжларини ҳисобга олган ҳолда касбга йўналтириш;
- уларни мустақил фикрлашга ўргатиш, эркин тафаккур қилиш руҳида тарбиялаш;
- болаларнинг бўш вақтларини тўғри ташкил этиш ва уларнинг қўшимча таълим олишларига, ўз устида ишлашлари учун шарт-шароит яратиш;
- болада тежамкорлик ва меҳнатсеварлик сифатларини шакллантириш;
- оилада миллий ва умуминсоний тарбиянинг барча йўналишларини уйғун ҳолда босқичма-босқич амалга оширишни таъминлаш;
- фарзандни оилавий ҳаётга тарбиялаш жараёнида улар онгига бой маънавий мерос, ахлоқ-одоб қоидалари, урф-одатлари ва анъаналаримизни бугунги кун талаб ва эҳтиёжлари билан уйғунлаштирган ҳолда сингдириб бориш;
- жисмоний ёки руҳий ривожланишида нуқсонли бўлган болаларга ҳаёт талабларига мос равишда билим ва касб-ҳунар эгаллашлари учун шарт-шароит яратиш;
- оилада бир-бирларини доимий равишда ўзаро жисмоний, моддий, маънавий ва психологик, тиббий қўллаб-қувватлаш кўникма ва одатларини шакллантириш, оилавий дам олишни тўғри ташкил этиш;
- оилада турли муаммоли вазиятларни оқилона ҳал этишда ёшларни мулоқот маданиятига ўргатиш;
- оилада ота-она ва фарзанд ўртасидаги ўзаро муносабатларни мустаҳкамлашда турли мавзуда суҳбатлар ўтказиш;
- боланинг мактабдан ташқари турли хил таълим муассасаларидаги (муסיқа ва санъат, спорт мактаблари, турли тўғарақлар) тўғарақ машғулотларига жалб этиш борасида ота-оналарга кўмаклашиш.

1-расм. Ўсмир ёшдаги ўқувчиларда коммуникатив компетентликни ривожлантиришга масъулиятли шахслар ва муассасалар таснифи

Таълим жамиятни юксалтириш йўлларини кўп жиҳатдан белгилаб берувчи ижтимоий институтни ўзида ифода этади, чунки айнан у демократик жамият устуворликларига мувофиқ янги ижтимоий онг шаклланишига кўмаклашади. Таълим ва ҳозирги замон жамиятининг бундай ўзаро яқин муносабати табиийдир, чунки таълим тизими ижтимоий билимлар ва профессионал кўникмаларни белгилабгина қолмай, балки асосий мезонлар ва ҳаётий кадриятларни, шахс ва жамиятнинг позициясини шакллантириб, эртанги ҳаётга қадам қуёвчиларни ҳаётга тайёрлаб, воқеа-ҳодисалардан олдинда боради.

Таълим тизимида ўсмир ёшдаги ўқувчиларнинг фақат билим доирасини кенгайтириш асосий мақсадга айланмаслиги лозим, уларда коммуникатив компетентликка оид кўникма ва малакаларни шакллантириш биринчи ўриндаги вазифа бўлмоғи керак. Бу борада ҳозирда муҳим қадамлар қўйилмоқда ва кенг ислохотлар, янгича ёндашувлар амалга оширилмоқда.

ХУЛОСА

Ёшларда мулоқотга киришиш, мулоқотчанлик ва алоқа боғлаш кўникмалари, муомала ва мулоқот маданияти ривожланмаган ва уларда ишлаш ва ўқишда кўплаб англашилмовчиликларни келтириб чиқармоқда. Бугунги кунда ёшлар миграцияси, уларнинг чет элларда иш қидириб, турли жиноий тўдалар таъсирига берилиб қолаётганлиги намоён бўлмоқда. Шу боис, «биз ўтган даврда йўл қўйган хатокамчиликларнимиздан хулоса қилиб, ота-оналар, жамоатчиликнинг истак ва талабларини инобатга олиб, мамлакатимизда 11 йиллик мактаб таълими тизимини»[5] тиклаш орқали ёшларнинг таълим олишидаги изчилликни таъминлаш ва коммуникатив компетентликни ривожлантиришга алоҳида эътибор қаратиш зарурати ортиб бормоқда.

Шундай қилиб, ўсмир ёшдаги ўқувчиларда коммуникатив компетентликни ривожлантириш қўйидаги масалаларни ҳал қилиш орқали амалга ошади:

- мотивация – ўқувчиларнинг ижтимоий педагогик фаолиятнинг мақсади, мазмунини англашлари.
- қизиқиш – ўқувчининг ҳаётнинг ижтимоий соҳасидаги зарур фаолият ва муносабат жараёнига ва унинг самарасига қизиқишнинг ортиши.
- эгаллаш – ўқувчиларда коммуникатив компетентликни ривожлантириш масалалари бўйича назарий ва амалий билимини ошириш.
- ўз-ўзини назорат қилиш – олинган натижалар таҳлили ва уларни кутилганлари билан қиёслашга ўргатиш.

Хулоса қилганда, коммуникатив компетентлиги орқали ўсмир ёшдаги ўқувчилар ижтимоий ҳаётида ва муносабатларда фаол иштирок қилиш ва жамоада тўғри хулқ-атворда бўлиш кўникмаларига эга бўладилар. Уларнинг ахлоқий етуклиги, ўз жамоасида яшаш ва меҳнат қилиш, шахсий манфаатларини умумий манфаатларга бўйсундириш қобилияти кузатилади. Бундай фаолиятда ўсмирлар бошқаларга нисбатан меҳрибонларча ва ғамхўрлик муносабатида бўладилар, интизомлилик ва уюшқоқликни, одоблилик ва камтарликни, батартибликни, топширилган топшириқ, иш борасида интизомлилик ва уюшқоқликни намоён этадилар. Уларда ахлоқий онг ва ахлоқий тажрибанинг бирлиги

асосида ижтимоий кўникмалар шаклланади, ривожланади ва мустахкамланади. Бу эса уларда коммуникатив кўникмаларни ижтимоий муносабатлардаги самарадорлиги сифатида амоён бўлади.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Ғозиев Э. Педагогик технологияларнинг психологик масалалари // Халқ таълими, 1999. – № 6. – Б. 60.
2. Мирзиёев Ш.М. Миллий тикланишдан – миллий юксалиш сари.4-том. – Тошкент: Ўзбекистон, 2020. – Б.148.
3. Мирзиёев Ш.М. Янги Ўзбекистон стратегияси. –Тошкент.: Ўзбекистон. 2021. –Б. 278
4. Бегматова Д. М. Оилада ёшларнинг касбий ижтимоийлашувини таъминлашнинг педагогик шарт-шароитлари. Педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD) диссертацияси автореферати. –Самарқанд. СДЧТИ. –Б. 11-13
5. Мирзиёев Ш.М. Миллий тикланишдан – миллий юксалиш сари.4-том. – Тошкент: Ўзбекистон, 2020. – Б.156.
6. Bakhromovich SI. The impact of managerial professional development on the effectiveness of Higher Education institution management. *Academicia: an international multidisciplinary research journal*. 2020;10(12):1014-20.
7. Siddikov, I. B. (2019). Философско-педагогические аспекты развития интеллектуальной культуры студентов. *Вестник Ошского государственного университета*, (3), 38-42.
8. Bakhromovich, S. I. Development trends and transformation processes in academic mobility in higher education in Uzbekistan and the world.
9. Bakhromovich, S. I. (2021). A comparative induction of the epistemological and theological views of medieval Islamic oriental scholars. *Berlin Studies Transnational Journal of Science and Humanities*, 1(1.7 Philosophical sciences).
10. Bakhromovich, S. I. (2021). Views on the role of science in human and society life in islamic teaching. *International Journal of Philosophical Studies and Social Sciences*, 1(3), 79-86.
11. Bakhromovich, S. I. (2020). Effects of Objective and Subjective Factors to Develop Intellectual Culture of Youth. *Canadian Social Science*, 16 (2), 55-59 p.
12. Bakhromovich, S. I. (2018). Social and philisophical performance of making youth's intellectual culture. *European science review*, (7-8).
13. Bakhromovich, S. I. (2020). Analysis Of Modern Approaches To Ensuring The Effectiveness Of Management In Higher Education Institutions. *The American Journal of Social Science and Education Innovations*, 2(12), 364-369.
14. Bakhromovich, S. I. (2021). Philosophical comparative studies of the epistemological and theological views of medieval eastern scholars. *Turkish Journal of Physiotherapy and Rehabilitation*. Turkey, 2021. №32 (3), (Scopus) – P. 30338-30355
15. Bakhromovich, S. I. (2022).Dialectical and synergetic features of the development of theological and epistemological views in medieval eastern islam. *European Journal of Humanities and Educational Advancements (EJHEA)*, - Las Palmas, Spain, Volume 3, Issue 2 February, 2022. – P. 79-83

